

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Lublinie**

Lublin, dnia 28 listopada 2011 r.

LLU-4101-16-02/2011

P/11/144

**Pani
Beata Sielewicz
Regionalny Dyrektor Ochrony
Środowiska w Lublinie**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie przeprowadziła w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie, zwanej dalej „Regionalną Dyrekcją OŚ” lub „RDOŚ”, kontrolę działalności związanej z ustalaniem uwarunkowań środowiskowych dla kluczowych inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na terenie województwa lubelskiego, tj. dla przedsięwzięć z zakresu budowy dróg ekspresowych i obwodnic miast objętych rządowym Programem Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015² (PBDK 2011 – 2015), prowadzonych przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Lublinie (GDDKiA O/L) oraz dla budowy lotniska regionalnego w Świdniku, prowadzonej przez spółkę Port Lotniczy Lublin S.A. w Lublinie.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole kontroli podpisanym w dniu 7 października 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Pani Dyrektor niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność RDOŚ objętą kontrolą.

Podstawą pozytywnej oceny było:

- rzetelne, zgodne z wymogami przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² PBDK 2011-2015 przyjęty został uchwałą Rady Ministrów nr 10/2011 z dnia 25 stycznia 2011 r., w wyniku aktualizacji obowiązującego wcześniej „Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012” z 2007 r.

w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko³ (dalej: uiooś) oraz z ustawą Kodeks postępowania administracyjnego⁴ (dalej: kpa), prowadzenie większości postępowań wszczętych po utworzeniu RDOŚ⁵, zmierzających do wydania decyzji ustalających środowiskowe uwarunkowania zgody na realizację przedsięwzięć objętych zakresem przedmiotowym kontroli (dalej: „DŚU” lub „decyzja środowiskowa”),

- rzetelna weryfikacja przez RDOŚ raportów o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (dalej: „raport środowiskowy”), przedkładanych przez inwestorów wraz z wnioskami o wydanie DŚU dla planowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych, co wpłynęło na poprawę ich jakości i pozwoliło na prawidłowe ustalanie uwarunkowań środowiskowych zgody na realizację przedsięwzięć, odpowiednio do wniosków wynikających z raportu środowiskowego oraz z postępowań w sprawie wydania DŚU przeprowadzonych z udziałem społeczeństwa i organizacji ekologicznych,
- zapewnienie społeczeństwu i organizacjom ekologicznym możliwości udziału w procedurach oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych wszczętych po utworzeniu RDOŚ, zgodnie z wymogami prawa krajowego oraz wytycznymi i standardami opracowanymi w tym zakresie przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (GDOŚ), w oparciu o dyrektywy UE i krajowe regulacje prawne,

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- przewlekłym ustalaniu, czy Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie (dalej: RDOŚ/L) jest organem właściwym rzeczowo do wydania decyzji środowiskowej dla budowy drogi dojazdowej nr 7, w związku z wnioskiem GDDKiA O/L o wydanie DŚU dla tej drogi złożonym do RDOŚ w dniu 1 sierpnia 2011 r., co naruszało art. 12 § 1 oraz art. 35 § 1 i 3 kpa,
- zamknięciu postępowania w sprawie ustalenia uwarunkowań środowiskowych dla planowanej budowy obwodnicy Lublina w ciągu drogi S19 na odcinku: węzeł „Dąbrowica” – węzeł „Konopnica”, przejętego po utworzeniu RDOŚ od Wojewody Lubelskiego i wydaniu 20 marca 2009 r. DŚU dla tego przedsięwzięcia, bez należytego udokumentowania w materiale dowodowym, że ustalenie trasy przebiegu tego odcinka obwodnicy Lublina odbyło się po przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko zgodnej z wymogami dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca

³ Dz. U. Nr 199, poz. 1227 ze zm.

⁴ Ustawa z 14.06.1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)

⁵ Regionalne dyrekcje ochrony środowiska utworzono z dniem 15.11.2008 r. na mocy przepisów uiooś.

1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne⁶ (decyzję lokalizacyjną wydał Wojewoda Lubelski w 2005 r.). Brak w materiałach dowodowych sprawy wystarczających dowodów na przeprowadzenie wariantowania przebiegu trasy tej drogi i ustalenie wariantu realizacyjnego zgodnie z tymi wymogami, był jednym z powodów uchylenia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie⁷ (dalej: WSA) decyzji rozstrzygającej odwołania wydanej przez GDOŚ oraz DŚU wydanej w tej sprawie przez RDOŚ/L.

1. Szczegółowym badaniem objęto postępowania związane z ustaleniem środowiskowych uwarunkowań zgody na realizację kluczowych przedsięwzięć infrastrukturalnych, zakończone w okresie objętym kontrolą wydaniem przez RDOŚ/L decyzji środowiskowych. W ocenie NIK, RDOŚ rzetelne i zgodne z wymogami przepisów uiooś oraz kpa, prowadziła postępowania związane z ustaleniem środowiskowych uwarunkowań zgody na realizację przedsięwzięć infrastrukturalnych objętych zakresem przedmiotowym kontroli, wszczęte na podstawie wniosków złożonych przez inwestorów do tego organu po wejściu w życie przepisów uiooś i utworzeniu RDOŚ (15.11.2008 r.). W okresie objętym kontrolą RDOŚ w Lublinie zakończyła wydaniem DŚU siedem takich postępowań przeprowadzonych na podstawie przepisów uiooś, m.in.:

- 1) postępowanie dotyczące wydania DŚU dla budowy drogi ekspresowej S-17 Kurów - Lublin – Piaski zadania nr 1, 2, 3, 4: odcinek Kurów (od węzła „Sielce” wraz z węzłem) – węzeł „Witosa” z włączeniem do drogi Lublin – Piaski, zakończone decyzją z dnia 16 grudnia 2009 r.,
- 2) postępowanie dotyczące wydania DŚU dla przedsięwzięcia pn. „Rozbudowa Regionalnego Portu Lotniczego: Port Lotniczy Lublin S.A. (Świdnik)”, zakończone decyzją z dnia 19 maja 2010 r.

1.1. Dla wszystkich (siedmiu) przedsięwzięć inwestorzy sporządzili raporty oceniające ich oddziaływanie na środowisko (dalej: raporty środowiskowe), które przedłożyli RDOŚ wraz z wnioskami o wydanie DŚU. Przed wydaniem decyzji środowiskowych, w oparciu o raporty środowiskowe przeprowadzono - z udziałem społeczeństwa - procedury oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, zgodnie z przepisami uiooś. RDOŚ rzetelnie weryfikował prawidłowość sporządzenia tych raportów. Do oceny raportów środowiskowych dotyczących ważniejszych zadań włączono komisje oceniające, w skład których wchodził przedstawiciele środowisk naukowych, organizacji ekologicznych i organów administracji.

⁶ Dz. U. UE L 175 z 5.07.1985, s.40

⁷ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lipca 2011 r. (Sygn. akt IV SA/Wa 524/10)

W przypadku budowy drogi ekspresowej S-17 na odcinku Kurów (od węzła „Sielce” wraz z węzłem) – węzeł „Witosa”, raport środowiskowy został zaopiniowany przez Regionalną Komisję ds. Oceny Oddziaływania na Środowisko działającą przy RDOŚ, natomiast raport dotyczący budowy Regionalnego Portu Lotniczego w Świdniku, na wniosek RDOŚ opiniowała Krajowa Komisja do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko. W niektórych przypadkach raporty złożone przez inwestorów wraz z wnioskiem o wydanie DŚU wymagały istotnych poprawek i uzupełnień. Dotyczyło to m.in. raportów środowiskowych przedłożonych przez inwestorów w dwóch ww. sprawach. Dopiero po takich poprawkach i uzupełnieniach były one wykorzystywane jako jedno z podstawowych narzędzi w procedurach oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko. Rzetelna weryfikacja raportów środowiskowych i właściwie prowadzone procedury oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, pozwalały na prawidłowe ustalanie w DŚU uwarunkowań środowiskowych zgody na realizację planowanych przedsięwzięć, odpowiednio do wniosków wynikających z analiz zawartych w raportach środowiskowych oraz do wyników oceny przedsięwzięcia, przeprowadzonej z udziałem społeczeństwa i organizacji ekologicznych.

1.2. Analiza przestrzegania przez RDOŚ przepisów prawa zapewniających udział społeczeństwa w prowadzonych postępowaniach z zakresu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko i wydania decyzji środowiskowych, w przypadkach siedmiu ww. postępowań przeprowadzonych w oparciu o przepisy uiooś wykazał m.in., że:

- przestrzegano przepisów działu III rozdziały 1, 2, 3 i 4 uiooś, określających zasady i wyznaczających standardy działania organów administracji służące zapewnieniu udziału społeczeństwa w ustalaniu uwarunkowań środowiskowych planowanych przedsięwzięć,
- tam gdzie organizacje ekologiczne - spełniające warunki określone w uiooś - wyraziły taką chęć, umożliwiono im skorzystanie z uprawnia do udziału w postępowaniach na prawach strony. Dotyczyło to dwóch postępowań:
 - w sprawie wydania DŚU dla budowy drogi ekspresowej S17 Kurów-Lublin-Piaski zadania nr 1, 2, 3, 4, w którym na prawach strony uczestniczyło Towarzystwo dla Natury i Człowieka z siedzibą w Lublinie,
 - w sprawie wydania DŚU dla przedsięwzięcia pn. „Rozbudowa Regionalnego Portu Lotniczego: Port Lotniczy Lublin S.A. (Świdnik)”, w którym na prawach strony uczestniczyły: Towarzystwo dla Natury i Człowieka z siedzibą w Lublinie oraz Stowarzyszenie Inicjatywa 2008,

- uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa w trakcie procedur oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko zostały rozpatrzone, a uzasadnienia decyzji dotyczących przedsięwzięć zawierają informacje o udziale społeczeństwa w postępowaniu oraz o tym, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione zgłoszone uwagi i wnioski.

2. Krytyczne oceny i uwagi NIK w stosunku do prowadzonych przez RDOŚ postępowań w sprawach ustalenia uwarunkowań środowiskowych zgody na realizację przedsięwzięcia dla kluczowych inwestycji infrastrukturalnych objętych zakresem przedmiotowym kontroli, dotyczą dwóch spraw:

- 1) postępowania dotyczącego wydania DŚU dla przedsięwzięcia „Budowa drogi ekspresowej S19 na odcinku węzeł Dąbrowica – węzeł Konopnica (odcinek obwodnicy Lublina), z wyłączeniem węzła Dąbrowica i włączeniem do istniejącej drogi krajowej Nr 19”, przejętego przez RDOŚ od Wojewody Lubelskiego na końcowym jego etapie i kontynuowanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁸ (dalej: Poś), zakończonego wydaniem przez RDOŚ/L decyzji środowiskowej z dnia 20 marca 2009 r.,
- 2) ustalania czy Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie jest organem właściwym rzeczowo do wszczęcia postępowania i wydania decyzji środowiskowej dla budowy drogi dojazdowej nr 7, w związku z wnioskiem GDDKiA O/L o wydanie DŚU dla tej drogi złożonym do RDOŚ w dniu 1 sierpnia 2011 r.

2.1. Po wejściu w życie uiooś, RDOŚ/L na mocy przepisów art. 168 oraz art. 160 ust. 1 pkt 7 lit. a) tej ustawy przejął od Wojewody Lubelskiego prowadzenie toczącego się postępowania administracyjnego dotyczącego wydania decyzji środowiskowej dla przedsięwzięcia pn. „Budowa drogi ekspresowej S19 na odcinku węzeł Dąbrowica – węzeł Konopnica (odcinek obwodnicy Lublina), z wyłączeniem węzła Dąbrowica i włączeniem do istniejącej drogi krajowej Nr 19”. Wniosek o wydanie decyzji w tej sprawie wpłynął do Wojewody 4 stycznia 2008 r. Do 15 listopada 2008 r. nie zakończono tego postępowania i nie wydano DŚU. W związku z tym, stosownie do ww. przepisów uiooś, Wojewoda przekazał prowadzenie trwającego postępowania w tej sprawie RDOŚ/L (obwieszczenie RDOŚ/L o przejęciu prowadzenia tej sprawy nosi datę 8 grudnia 2008 r.). W związku z art. 153 uiooś, sprawa prowadzona była na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. ustawy Poś. RDOŚ/L wydał DŚU dla tego przedsięwzięcia w dniu 20 marca 2009 r. Wydano ją w oparciu o ocenę

⁸ Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.

oddziaływania na środowisko przeprowadzoną jedynie dla jednego wariantu przebiegu trasy tego odcinka obwodnicy, ustalonego w decyzji lokalizacyjnej wydanej w 2005 r., bez rzetelnego wykazania w materiale dowodowym, że oceny wariantów alternatywnych i wyboru wariantu realizacyjnego dokonano wcześniej, w toku prac poprzedzających wystąpienie z wnioskiem o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji trasy tego odcinka obwodnicy, po przeprowadzeniu z udziałem społeczeństwa procedury oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko zgodnej z wymogami powołanej dyrektywy Rady 85/337/EWG oraz bez szczegółowego omówienia przyczyn, dla których odstąpiono od wyboru wariantów lokalizacyjnych innych niż proponowany do realizacji. Zarzuty w tym zakresie formułowane były przez dwie osoby i organizację ekologiczną biorącą udział w tym postępowaniu, w odwołaniach od DŚU oraz w skargach skierowanych do sądu administracyjnego. WSA uzasadniając wyrok w tej sprawie⁹, stwierdził naruszenie zasady wynikającej z regulacji traktatowych UE, dotyczącej właściwej, prowspólnotowej wykładni prawa stanowionego na szczeblu państw członkowskich, tak aby zapewnić skuteczność dyrektyw obowiązujących w UE, ze względu na niezastosowanie tej zasady przy wykładni treści art. 52 ust. 1d ustawy Poś i w konsekwencji niedokonanie przed wydaniem DŚU oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko spełniającej wymogi dyrektywy Rady 85/337/EWG. Braki w materiale dowodowym oraz niezastosowanie procedury ocen oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko zgodnej z ww. dyrektywą, a także naruszenie przepisów art. 7, art. 77 § 1 i art. 80 kpa oraz wadliwa wykładnia art. 52 ust. 1d ustawy Poś, zostały wskazane przez WSA w Warszawie, w uzasadnieniu wyroku z 14 lipca 2011 r., jako powód uchylenia zaskarżonej decyzji GDOŚ z dnia 02.11.2009 r., rozstrzygającej odwołania i utrzymanej nią w mocy DŚU z dnia 20 marca 2009 r. wydanej przez RDOŚ/L dla tego przedsięwzięcia.

NIK zwraca uwagę, że przedmiotowe przedsięwzięcie przewidziane jest do finansowania z udziałem środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, a w takim przypadku, przy wydawaniu decyzji środowiskowej w okresie przejściowym, w oparciu o przepisy Poś tracące moc obowiązującą, należało kierować się wymogami prawa wspólnotowego i prowspólnotową wykładnią prawa krajowego¹⁰ oraz dążyć do uniknięcia wszelkich wątpliwości, co do zgodności procedur zastosowanych przy wydawaniu DŚU z wymogami

⁹ Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lipca 2011 r. (Sygn. akt IV SA/Wa 524/10).

¹⁰ Zgodnie z dostępnymi w trakcie prowadzenia tego postępowania wytycznymi Ministra Rozwoju Regionalnego z 3 czerwca 2008 r. (MRR/H/16/2/06/08), w związku z finansowaniem przedsięwzięć ze środków pochodzących z budżetu Wspólnoty Europejskiej, należy zapewnić przeprowadzenie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia, uwzględniając zasadę pierwszeństwa prawa wspólnotowego oraz obowiązek stosowania prowspólnotowej wykładni przepisów prawa krajowego.

prawa wspólnotowego. Takie podejście jest bowiem także w interesie inwestora, który złożył wniosek o wydanie DŚU, gdyż zmniejsza ryzyko utraty możliwości finansowania danego przedsięwzięcia z udziałem środków pochodzących z funduszy UE, w przypadku wykazania przez organizacje ekologiczne lub innych uczestników postępowania, że DŚU została wydana z naruszeniem przepisów prawa UE określających procedury służące przygotowaniu i przeprowadzeniu inwestycji z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska oraz uprawnień społeczeństwa do udziału w procedurach decyzyjnych dotyczących tych spraw.

2.2. W ocenie NIK, RDOŚ działała z naruszeniem art. 12 § 1 oraz art. 35 § 1 i 3 kpa przy ustalaniu czy RDOŚ/L jest organem właściwym rzeczowo do wydania DŚU dla budowy drogi dojazdowej nr 7, w związku z wnioskiem złożonym w tej sprawie przez GDDKiA O/L w RDOŚ 1 sierpnia 2011 r.

Po uchyleniu przez WSA¹¹ decyzji Wojewody Lubelskiego z 26 lutego 2008 r., ustalającej uwarunkowania środowiskowe dla przedsięwzięcia pn. „Przebudowa DK nr 17/12 na odcinku Lublin (węzeł „Witosa”) – Piaski (początek obwodnicy)”, w części dotyczącej drogi dojazdowej nr 7, GDDKiA O/L przygotowała uzupełniający raport środowiskowy w zakresie wskazanym przez WSA i w dniu 1 sierpnia 2011 r. złożyła w RDOŚ wniosek o wydanie DŚU dla budowy drogi dojazdowej nr 7. Zgodnie ze stanowiskiem inwestora przedmiotowe przedsięwzięcie jest funkcjonalnie ściśle powiązane z budową drogi ekspresowej S12/17 na odcinku Lublin-Piaski (zadanie nr 5) i z uwagi na treść art. 3 pkt 13 uiooś, powinno być traktowane jako jedno przedsięwzięcie wraz z zadaniem nr 5. Z tego względu GDDKiA O/L uznała RDOŚ/L za organ właściwy do wydania DŚU dla drogi dojazdowej nr 7 i złożyła wniosek w tej sprawie w RDOŚ. RDOŚ/L miał wątpliwości, czy jest organem właściwym rzeczowo w tej sprawie, których nie rozstrzygnięto we własnym zakresie i w dniu 17.08.2011 r. wystąpiono do GDOŚ o stanowisko w tej kwestii. Pismem z 23 sierpnia 2011 r., poinformowano GDDKiA O/L, że RDOŚ prowadzi czynności wyjaśniające pod kątem określenia organu właściwego rzeczowo do przeprowadzenia postępowania i do chwili uzyskania stanowiska GDOŚ sprawa pozostaje bez rozpoznania. Do czasu zakończenia kontroli NIK (28.09.2011 r.) RDOŚ nie otrzymała z GDOŚ stanowiska w przedmiocie organu właściwego rzeczowo do wydania decyzji środowiskowej dla budowy drogi dojazdowej nr 7 i sprawa wydania tej decyzji nadal pozostawała w GDOŚ bez rozpoznania.

NIK podziela stanowisko GDDKiA O/L w tej sprawie, co do właściwości rzeczowej RDOŚ/L do wydania DŚU dla budowy drogi dojazdowej nr 7, nie tylko z uwagi na

¹¹ Wyrok z dnia 2 czerwca 2010 r. (Sygn. akt SA/Wa 703/09).

art. 3 pkt 13 uiooś, ale także ze względu na art. 153 i art.141 § 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi¹² oraz treść uzasadnienia powołanego wyroku WSA, gdzie wskazano, że organ I instancji ponownie rozpoznając sprawę wyda uzupełniającą decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach w tym zakresie.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) przeprowadzenie postępowania w sprawie wydania DŚU dla budowy obwodnicy Lublina w ciągu planowanej drogi ekspresowej S19 na odcinku: węzeł „Dąbrowica” – węzeł „Konopnica, zgodnie ze standardami wymaganymi dla projektów finansowanych z udziałem środków pochodzących z funduszy UE, w przypadku uprawomocnienia się wyroku WSA w Warszawie uchylającego DŚU wydaną dla tego przedsięwzięcia przez RDOŚ/L w dniu 20 marca 2009 r. i konieczności powtórnego przeprowadzenia postępowania w tej sprawie,
- 2) rozstrzygnięcie bez zbędnej zwłoki kwestii organu właściwego rzeczowo do wydania DŚU dla budowy drogi dojazdowej nr 7 i w przypadku uznania właściwości RDOŚ/L, wnikliwie i szybkie przeprowadzenie postępowania w tej sprawie.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Panią Dyrektor w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu ich realizacji lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego przysługuje Pani Dyrektor prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Lublinie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

¹² Dz. U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.